

Høgskolen i Hedmark

LUNA

Sara Equay Lyons

Bacheloroppgave

Oppgave A

Likestilling i barnehagen

En diskursanalyse av utvalgte dokumenters framskrivning av menn i barnehagen

Gender Equality in kindergartens

A discourse analysis of selected documents projection of men in kindergartens

Barnehagelærerutdanning

2016

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket

JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Forord

Jeg vil rette en stor og spesiell takk, og ikke minst en unnskyldning til min veileder, Camilla Eline Andersen, til denne bacheloroppgaven.

Takk for diskusjonene, at du påpekte og gjorde meg bevisst på min egen gjentakende og reproduserende fremstilling av mitt eget sosialt konstruerte kjønn. Det bidro til mye latter og videre selvobservasjon fra min side.

Unnskyld for prøvelsene av å veilede meg når jeg aldri klarte å bestemme meg for tema, og den fantastisk lange dørstøkkmila med å komme i gang.

Jeg vil si takk til min utrolig flotte og reflekterte søster Nina Lyons som korrekturleste teksten min og ga støttende ord og tips til videre arbeid. Takk til Anne Marte Bjerkestuen og Maren Lunde Eriksen som tvang meg på skolen for å bli ferdig med oppgaven. Takk til jentene og guttene jeg har sittet med på biblioteket den siste tiden for inspirerende, konstruktive og støttende samtaler, men mest for det sosiale samværet.

Takk til Madeleine J. Hovland, Aleksander Toft, Marita U. Bendtsen, Kaja G. Stensrud, Marthe Berger og Sverre Eliassen for flott samarbeid og gode vennskap jeg håper varer livet ut. Dere kommer til å bli fantastiske barnehagelærere.

Hamar, 24.05.16

Sara Equay Lyons

Norsk sammendrag

Jeg har lest og analysert tre utvalgte dokumenter som handler om likestilling og menns rolle i barnehagen. Jeg har satt meg kritisk til rådende kjønnsdiskurser, da spesielt til de voksne i barnehagen. Jeg stiller spørsmål til hvordan menn og kvinner fremstilles i disse tekstene og hvordan menn blir sett på som et svar på likestillingsutfordringer vi har i barnehagen. Undersøkelsen viste at disse tekstene i stor grad ser på og hyppig bruker de sosialt skapte forståelsene av kjønn. Selv når de ber leserne å gjøre seg bevisst på de slik at leseren ikke gjør det. Jeg har valgt å bruke perspektiver på kjønn som teoretisk bakgrunn. I kapittelet gjør jeg rede for begrepene 'sosialt kjønn' og 'biologisk kjønn', samt begrepet 'girling' og forventninger kjønnene sitter med livet ut. Jeg bruker diskursanalyse og sosial konstruksjonisme når jeg analyserer tekstene.

Engelsk sammendrag (abstract)

I have read and analyzed three selected documents about gender equality and men's role in kindergartens. I am critical of current gender discourses, especially of the adults in kindergartens. I question how men and women are projected in these chosen texts and how men are seen as an answer to gender equality challenges we face in kindergartens. The study showed that these documents look at and frequently use the socially constructed understandings of gender. Even when they ask readers to make themselves aware of these understandings so that the reader does not. I have chosen to use perspectives on gender as a theoretical background. In this chapter, I describe the terms 'gender', 'sex', 'girling' and expectations the two sexes sit with throughout life. I use discourse analysis and social constructionism whilst analyzing these texts.

Innhold

FORORD	2
NORSK SAMMENDRAG	3
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	4
INNHold	5
1. INNLEDNING	7
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	7
1.2 AVGRENSING OG PROBLEMSTILLING	8
2. PERSPEKTIV PÅ KJØNN	9
2.1 SOSIALT KJØNN OG BIOLOGISK KJØNN.....	9
2.1.1 <i>Biologisk kjønn</i>	9
2.1.2 <i>Sosialt kjønn</i>	10
2.2 “GIRLING”	10
2.2.1 <i>Avvikende oppførsel</i>	10
2.3 FORVENTNINGER LIVET UT.....	11
3. VITENSKAPSTEORI OG METODE	12
3.1 SOSIAL KONSTRUKSJONISME.....	12
3.1.1 <i>En beskrivelse av sosial konstruksjonisme</i>	13
3.1.2 <i>Diskurser</i>	14
3.2 KVALITATIV ANALYSE	14
3.2.1 <i>Teoriladet sansning</i>	15
3.2.2 <i>Dokumentanalyse</i>	15
3.2.3 <i>Dokumentene valgt</i>	16
3.2.4 <i>Diskursanalyse</i>	17
4. UTFORSKING OG ANALYSE	19

4.1	LIKESTILLING, KJØNNSROLLEMØNSTRE OG KJØNNSFORSKJELLER	19
4.2	HVORFOR SØKER IKKE MENN INN I BARNEHAGEN?.....	21
4.2.1	<i>Lønn og status. En mannsrett?</i>	21
4.2.2	<i>Det nye undertrykte og begrensede kjønn</i>	22
4.2.3	<i>Stubber vs. sofaputer</i>	23
4.2.4	<i>Det er ensomt å være mann i et hav av kvinner</i>	23
4.2.5	<i>Ufrivillig tildeling av rolle</i>	24
4.2.6	<i>Kvinner med kvalitativ og normativ makt er skremmende</i>	25
4.3	TILTAK OG VIRKEMIDLER – HVORFOR ER DET?.....	25
4.3.1	<i>Handlingsplan for likestilling i barnehagen og grunnskoleopplæringen (2008):</i>	26
4.3.2	<i>Temahefte om menn i barnehagen (2006):</i>	26
4.3.3	<i>Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling (2014)</i>	27
5.	AVSLUTNING	29
	LITTERATURLISTE	30

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har alltid hørt at jeg har vært flink med barn og til å se deres behov, og har bestandig trivdes i barns selskap og i vilter lek. Det er hovedgrunnene til at jeg søkte på denne utdanningen. Jeg hadde ingen forventninger eller formeninge når det gjaldt hvor mange som var i klassen da jeg begynte, og spesielt ikke hvor mange menn og hvor mange kvinner som statistisk var representert. Jeg visste at da jeg gikk i barnehage var det kun kvinner som jobbet der, mens barnehagen niesen min gikk i, 15 år senere, var kjønnsfordelingen blant de ansatte nokså lik. Jeg hadde ikke vært i en barnehage i voksen alder annet enn i hente- og bringesituasjoner til min da tre år gamle niese, så første praksisperiode var veldig spennende. Dette ble første test for om jeg kom til å trives i dette yrket, nok til å fortsette og gjøre det til min profesjon.

Jeg møtte min praksislærer og vi fant tonen raskt. Første dag hilste jeg på alle de åtte kvinnene som var ansatt i barnehagen. Det var god tone og tydelig velfungerende samarbeid mellom de to avdelingene i den lille barnehagen, noe de poengterte nokså fort.

Allerede i første pause, på min første praksisdag, i mitt første møte med barnehagen som arbeidsplass ble jeg møtt med forventninger, ikke på bakgrunn av faglig ståsted og personlig egnethet, men på bakgrunn av mitt kjønn. Jeg syntes det var rart at de ansatte var mer interessert i å høre om de tolv guttene som gikk i klassen, enn å høre om studenten de satt ovenfor, som de og barna skulle tilbringe tre uker sammen med i barnehagen. De hadde vært praksisbarnehage i mange år, men hadde kun hatt en mannlig student og han var tydelig favoritten deres blant alle studentene som hadde vært der.

Ingenting kunne forberede meg på følelsen av forventningene de hadde til meg som person som overhode ikke stod i samsvar til hvem jeg var. Og hvordan lovprisningen av guttene, de aldri hadde møtt, gjennomsyret oppfatningen til de ansatte. Menn i barnehagen for de var mer lekne, mer interessert i barnas aktiviteter, mindre glad i kaffe og skravling og generelt bedre rollemodeller for 'gutta-krutt'. Jentene som kom var roligere og flinkere til de mer praktiske oppgavene i barnehagen. Hvor kom disse kjønnete forventningene fra? Jeg ble sint, skuffet og fortvilet for at jeg ble satt i en bås jeg ikke kjente meg igjen i, uten at de kjente meg. Når jeg senere i studie lærte om kvotering av menn i yrket og i utdanningen,

fortrinnsretten de har når de søker jobb, handlingsplaner og temahefte om 'menn som omsorgsgivere' begynte jeg å tenke og stille spørsmål til hvorfor det var en kampsak å få de inn i barnehagen, og om de ble oppfattet som bedre enn kvinner som utdanner seg i samme felt. Nysgjerrigheten er der fremdeles og det er dette bacheloroppgaven dreier seg om.

1.2 Avgrensing og problemstilling

Oppgaven bygger på et svært omfattende, relevant og spennende tema, som burde forskes mer på. Dette er derimot en bacheloroppgave, så jeg har måttet foreta nødvendige kutt. Om det derimot skulle vært en masteroppgave hadde jeg benyttet meg av flere dokumenter, blant annet REFORM (ressurssenter for menn) sitt dokument *Veileder for kvotering av menn til jobb i barnehager* med oppdrag fra Kunnskapsdepartementet i 2009.

De tre dokumentene jeg derimot har valgt forteller litt om likestilling og hva menn i barnehagen har med det å gjøre.

- *Temahefte om menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen* (Kunnskapsdepartementet, 2006)
- *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring 2008 – 2010* (Kunnskapsdepartementet, 2008a)
- *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014)

Det som interesserer meg er hvordan menn blir skrevet frem i disse tekstene, og hvordan det kan virke som at ansettelsen av menn blir sett på som svaret på likestillingsutfordringene vi har i barnehagen, men også likestillingsutfordringene vi har i samfunnet forøvrig. Problemstillingen lyder derfor «Likestilling i barnehagen. En diskursanalyse av utvalgte dokumenters framskrivning av menn i barnehagen».

2. Perspektiv på kjønn

Jeg har måttet ta noen valg angående teorikapittelet mitt. Jeg hadde et ønske om å skrive om kulturbegrepet og hva det har med kjønn å gjøre, i tillegg til perspektiver på kjønn, men valgte å heller avgrense meg til sistnevnte. Dette valget foretok jeg for å få mer plass til analysen, men også for å kunne se nærmere på perspektivet valgt.

2.1 Sosialt kjønn og biologisk kjønn

Kjønn kan betraktes ut ifra flere perspektiver. Jeg tar utgangspunkt i at kjønn har biologiske og sosiale dimensjoner. Disse dimensjonene blir ofte betegnet som 'sosialt kjønn' og 'biologisk kjønn', og det er disse betegnelsene jeg vil bruke som teoretisk bakgrunn.

Det er lett å tenke på kjønn stereotypisk (Svaleryd, 2004). Når vi hører ordet 'jente' assosierer vi noe helt forskjellig enn når vi hører ordet 'gutt'. I barnehagen møter jenter og gutter de samme voksne i barnehagen, og de har samme tilgang på uteareal og leker inne på avdelingen. De har med andre ord samme formelle vilkår, men blir de møtt med de samme forventningene som likeverdige individer? Betydningen av hva som innebærer å være født som enten gutt eller jente, får mening i møte med forståelser, forventninger, ord og praksis (Østerås, 2011). Svaleryd (2004) viser til at det er problematisk at jenter og gutter velger kjønnsstereotypiske leker fordi det fører til begrensinger i forhold til gutters og jenters læring og erfaring. Men hvorfor velger de så tradisjonelt?

2.1.1 Biologisk kjønn

Begrepet 'biologisk kjønn' viser til forestillingen om at vi er født som enten biologisk mann eller biologisk kvinne, og at dette er med på å forme vår identitet. En kan argumentere mot dette synet, eller perspektivet, ved å vise til mennesker som er født intetkjønn eller er transpersoner. En kan tenke på biologisk kjønn som en diskursiv kategori, som ikke peker på noe naturlig eller gitt, men som en effekt av en bestemt måte å snakke på (Jegerstedt, 2008). Dette er derimot noe jeg beskriver sosialt kjønn med, så videre i denne teksten snevrer jeg begrepet 'biologisk kjønn'. Jeg bruker begrepet heretter som definisjonen på biologisk fødte menn og biologisk fødte kvinner.

2.1.2 Sosialt kjønn

Larsen og Slåtten (2011) definerer sosialt kjønn som sosialt skapte kjønnsforskjeller, hvor atferd og egenskaper blir sosialt bestemt i en interaksjon mellom individ og samfunn. Sosialt kjønn er egenskaper som tilskrives det biologiske kjønn (mann eller kvinne), noe som gjør dette til en sosial konstruksjon. Slik jeg oppfatter det, er 'sosialt kjønn' et diskursivt begrep som verken er statisk eller universell, den har en historie og er kulturelt betinget. Måten vi bruker begrepet i dag, er oppstått på en bestemt tid, i en bestemt kontekst og med bestemte siktemål (Jegerstedt, 2008).

2.2 "Girling"

Judith Butler bruker et begrep hun kaller for 'girling' når hun snakker om kjønn og forventninger (Jegerstedt, 2008). Da refererer hun til utsagnet «Det er ei jente!» som formidler en forventning om hvordan du skal oppføre deg, hvilke interesser du utvikler, hvilke tanker og egenskaper du har, etc. Disse forventningene varierer historisk og kulturelt, men det bygger på en allerede innebygget norm som ligger i samfunnet. 'Girling' er ikke noe som skjer en gang, under fødselen eller allerede på en ultralydundersøkelse. Det gjentas på det individuelle, kulturelle og historiske planet, og denne gjentakelsen av normen skaper en ontologisk effekt: du *blir* ei jente, et kjønn, et kjønnets subjekt (Jegerstedt, 2008). Dette betyr selvsagt ikke at du blir som forventet, men gjentakelsene reproducerer og opprettholder likevel normen og avvikende oppførsel blir betegnet for nettopp det; 'avvikende'.

2.2.1 Avvikende oppførsel

Avvikende oppførsel fra det kjønnsstereotypiske hos jenter har ført til et uttrykk; guttejente. Dette stigmatiserer begge kjønn ettersom både ordet 'gutt' og ordet 'jente' er blitt satt sammen til en betegnelse, ett ord. Det tilskriver og tar utgangspunkt i egenskaper som gutter og jenter har, på bakgrunn av deres biologiske kjønn. En jente får gjerne dette 'stempelet' hvis hun er veldig aktiv, høyrøstet eller har andre interesser enn det som er 'typisk' for jenter i den alderen. Med andre ord, karakteristikk som er forventet at *gutter* i den alderen har. Men hvorfor er ikke 'guttejenter' en betegnelse? Askland og Rossholt (2009) spør om ikke det kan være fordi det vi tradisjonelt ser på som feminine verdier som noe nedvurdert. Eller om vi ser på gutter allerede i småbarnsalderen med et heteroseksuelt blikk.

2.3 Forventninger livet ut

Forventningene vi har til kjønnene allerede som små barn reproduseres videre i livet. Når barna kommer til barnehagen har det gjennom forskning vist at guttene får lov til å bevege seg mer, mens jentene forventes å kunne sitte stille eller til å brukes som ‘buffere’ mellom guttene (Svaleryd, 2004). Selv om kjønnenes sosialisering blir likere, betyr det ikke at det blir slutt på kjønnsidentifiseringen; jenter blir kvinner og gutter blir menn (Blikstad, 1998). Kjønnforskjellene styrkes jo eldre barna blir og frem til utdanningsvalg kommer som voksne (Larsen & Slåtten, 2011). For å sitere Magne Raundalen (1998) velger heller menn ‘drittarbeid’ fremfor feminiserte sektorer, og at det er guttene selv som er hemmet av deres *egen oppfatning* [egen kursivering] av kjønnnet deres, og påvirkningen de har fått fra signifikante andre i oppveksten. Er kvinnedominerte profesjoner virkelig sett så mye ned på at gutter og menn distanserer seg helt vekk fra det? Har det noe med egne preferanser å gjøre, eller er det i hovedsak samfunnets forventninger til den store, sterke mannen? Er dette nedverdiggende synet på profesjonen noe kvinner er med på?

Askland og Rossholt kommer med et godt eksempel når vi snakker om kvinners og menns syn på hva likestilling i barnehagen går ut på, og hvordan det kan virke som at vi defavoriserer kvinners ulikheter i noen settinger:

En førskolelærer kom på et av kursene vi holdt om likestilling i barnehagen. Da vi spurte om hvorfor hun deltok på kurset, svarte hun at det var så mange gutter på avdelingen og bare kvinnelige pedagoger. Hun lurte på hva det gjorde med guttene at de bare var kvinner som var sammen med dem hele dagen. Det ga mening for henne å stille et slikt spørsmål. Alle de andre nikkete. Det ga mening for de andre også (2009, s.98).

Hvordan kan vi forvente at menn skal ta oss seriøst som profesjonelle pedagoger med en bachelorgrad, som likestilte samfunnsmedlemmer og kollegaer, om vi ikke gjør det selv?

3. Vitenskapsteori og metode

Valgene mine til dette kapitlet var en prosess. Valget på sosial konstruksjonisme føltes mest naturlig i denne settingen, men jeg kunne også ha sett på dokumentene i en rekke andre kjønnteoretiske perspektiver, med like gode utfall. Metoden falt naturligvis på dokumentanalyse, men jeg har også tatt med diskursanalyse. Diskursanalysen hadde jeg egentlig ingen planer om å ha med, men spørsmålene jeg begynte å stille i selve hovedteksten viste seg raskt at diskursanalyse ikke bare passet inn, men var allerede en del av analysen.

I denne teksten har jeg forsøkt å stille kritiske spørsmål til rådende diskurser om menn i omsorgsyrker. Jeg ser på dokumentene gjennom sosial konstruksjonismens kritiske briller, og bruker diskursanalyse gjennom dokumentanalysen. Jeg bruker ikke oppsettet til diskursanalysen, men jeg bruker det likevel opp igjennom hele teksten. Dette er på grenselandet til å kunne kalle seg for en akademisk tekst når den er så subjektivt skrevet. Likevel så skal det poengteres at jeg har brukt denne vitenskapsteorien og disse metodene grundig når jeg har skrevet. Her skal jeg kort presentere teorien og metodevalgene.

3.1 Sosial konstruksjonisme

Kjetil Steinsholt og Maria Øksnes har skrevet et kapittel '*stop making sense!*' *Perspektiver på barn og barndom* (2003) som drar frem barndom som noe sosialt konstruert. De stiller kritiske spørsmål om det finnes noen universelle kriterier for hva det vil si å være barn eller hva barndom innebærer. De skriver at barn ikke er noe naturlig eller allmenn kategori som er bestemt biologisk. At barndom er historisk, kulturelt og sosialt bevegelig (Steinsholt & Øksnes, 2003). Det samme kan vi si om kjønn når vi ser på det som noe sosialt konstruert. Vi konstruerer og forhandler om kjønn, og derfor kan ikke kjønn betraktes som noe statisk, det endrer seg ut fra situasjoner vi er i (Larsen & Slåtten, 2011). Hvordan man selv forstår seg selv som kjønn er avhengig av rådende kjønnsdiskurser.

Det har over de siste 20 årene blitt en utvikling som vektlegger betydninger av sosiale, kulturelle og historiske forhold når en skal forstå menneskers atferd (Hauge, 2002). Sammenlagt blir dette sosial konstruksjonisme, som er tilnærmingen jeg har valgt å bruke i

denne oppgaven. Jeg ønsker å få frem hvordan vi gjennom sosial interaksjon skaper forståelser av kjønn og da vil denne teorien egne seg best.

Sentralt i den sosial konstruksjonistiske teorien er at mennesker konstruerer verden gjennom å språkliggjøre den (Larsen & Slåtten, 2011). Mennesker betraktes som handlende subjekter som skaper seg selv gjennom situasjoner og posisjoner. Det som kjennetegner teorien best er ifølge Burr (1995) hvordan kunnskap fremkalles som en sosial prosess, er kulturell og historisk betinget og at de kategoriene vi bruker i vår kunnskapsforståelse ikke nødvendigvis står i samsvar til 'den virkelige verden'.

3.1.1 En beskrivelse av sosial konstruksjonisme

Gergen (1985) hevder at det er fire punkter som best beskriver og forklarer det sosial konstruksjonistiske perspektivet:

1. En kritisk holdning til «sannhetene» som råder eller forståelser som er tatt for gitt

Sosial konstruksjonisme krever oss til å tenke kritisk på vår tatt for gitt holdning til verden (inkludert oss selv), det vi vil se på som universelle sannheter. Å utfordre at det konvensjonelle synet på verden er basert på objektiv observasjon. At vi skal være skeptiske og reflektere over våre antakelser av hvordan vi forstår og kategoriserer verden. Det betyr at kategoriene eller båsene/merkelappene mennesker forstår verden på ikke nødvendigvis referer til ekte skiller. For eksempel ved at vi deler menneskeheten i to kategorier: menn og kvinner. Sosial konstruksjonisme vil utfordre oss til å avveie om det er mer riktig skille mellom at menn og kvinner har biologisk forskjellige kjønn. Hvorfor ikke skille mellom høye og lave mennesker istedenfor? Vårt verdensbilde er derfor ikke nødvendigvis i samsvar med virkeligheten, men heller nokså subjektivt og kulturelt.

2. Forståelser er historisk og kulturelt betinget

Mennesker er grunnleggende historiske og kulturelle vesener. Kategoriene og forestillingene vi bruker kan da argumenteres for å være historisk og kulturelt bestemt. Hvilken tid vi lever i og geografisk hvor vi er vil ha betydning for måten vi ser og forstår verden på, og derfor også hvordan vi forstår 'menn' og 'kvinner'. Et eksempel trenger ikke gå mange generasjoner tilbake, da barn sjeldent så sine fedre i løpet av oppveksten, mens de nå har flere uker sammen med de i pappa-permisjon allerede som nyfødte.

3. Forståelser blir skapt gjennom sosial samhandling

Siden denne teorien bygger på det faktum at vår oppfatning av verden ikke nødvendigvis står i samsvar med 'virkeligheten', må den jo komme fra et annet sted. Sosial konstruksjonisme vil da fastslå at den blir skapt og gjenspekt gjennom sosiale interaksjoner mennesker imellom. Vår oppfatning av verden i dag kan derfor ikke kalles for 'sannheter', fordi vi hele tiden konstruerer og rekonstruerer vår forståelse av den ut ifra hvor og når vi lever og har disse sosiale samspillene. At menn er medfødt en egenskap som tilsier at de liker å være ute i naturen mer enn kvinner er derfor ikke nødvendigvis en universell sannhet. Det kan være noe sosialt konstruert gjennom våre samtaler med hverandre.

4. Forståelse og sosial samhandling går hånd i hånd

Våre forståelser, som vi har 'forhandlet frem' påvirker handlingsalternativene våre. Hver enkelt sosial konstruksjon inviterer til forskjellige handlinger ut ifra menneskene som forholder seg til dem.

3.1.2 Diskurser

Sosial konstruksjonisme er opptatt av diskurser. Diskurser i denne sammenhengen kan forstås som en bestemt måte å se, beskrive og forstå verden på (Østerås, 2011). Det er sjeldent at vi tenker over hvilke diskurser vi er i og reproducerer. Og når disse blir normale og selvfølgelige, blir det vanskeligere å handle utenfor dem, og derfor også å holde seg kritisk til dem (Askland & Rossholt, 2009). Det er lett å definere de to biologiske kjønnene som dikotomier. Da er det forskjellene som vektlegges i beskrivelse av kjønn med en enten/eller-logikk: at hvert kjønn oppfattes som noe bestemt og med en entydig identitet (Østerås, 2011). Sosial konstruksjonisme utfordrer oss til å se og erkjenne at vi opprettholder disse diskursene.

3.2 Kvalitativ analyse

Da jeg valgte denne type oppgave med denne problemstillingen måtte jeg velge hvilken metode jeg skulle bruke i utforskningen min. Det blir en selvfølge å velge dokumentanalyse som metode i denne teksten, men dokumentanalyse kan brukes med andre undersøkelsesområder, blant annet diskursanalyse. Det var som tidligere nevnt, ikke et bevisst valg i starten av utforskningen min, men etter hvert som jeg skrev og begynte med

analysen så jeg at diskursanalyse allerede hadde funnet sitt innpass. Jeg hadde lest meg opp på både diskursanalyse og rhizoanalyse. Begge ville passet bra og vist analysen like godt, men landet på diskursanalysen fordi det er diskursene om menn og kvinner jeg bryr meg om.

3.2.1 Teoriladet sansning

Jette Fog (2004) bruker et begrep ‘teoriladet sansning’. Det betyr at observasjoner må være teoriladet, men ikke teoristyrte og advarer mot å presse forståelsen nedover materialet. Teorien skal være treffende, ikke tvingende. Dette er en utfordring uansett hva slags oppgave du har valgt, men kanskje spesielt når en har noe en ønsker å bevise. Jeg har riktig nok ikke valgt observasjon som metode, men begrepet kan nok anvendes til ‘kvalitativ analyse’ også, noe denne oppgaven bygger på. Jeg ønsker å anvende teorien til å utforske hvordan menn i barnehagen skrives frem i diverse styringsdokumenter, ikke bruke styringsdokumentene til å fremheve teorien jeg har valgt. Dette er utvilsomt en nokså subjektiv tekst og det kommer tydelig frem noen steder hva jeg selv måtte mene om saken. Likevel skal jeg forsøke å holde om ikke en nøytral og objektiv, så en saklig tone igjennom oppgaven.

3.2.2 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en type kvalitativ innholdsanalyse (Høgås, 2007). Ofte vil en dokumentanalyse fokusere på en utvikling og identifisere stabilitet og forandring innenfor ett gitt undersøkelsesområde (Lynggaard, 2012). Det er det jeg kommer til å forsøke på i min undersøkende tekst om menn i barnehagen. Hvordan analysen av dokumentene gjøres er avhengig av undersøkelsesspørsmålet (Lynggaard, 2012). Ettersom denne teksten bygger på en diskursanalyse igjennom dokumentanalyse, hvor jeg ser på konstruksjon av kategorier og meningssammenheng, vil jeg definere dette som en innholdsanalyse.

Høgås (2007) bruker og beskriver fire viktige begreper i sin forklaring av dokumentanalyse; kildekritikk, relevansvurdering, reliabilitet og validitet. Her kommer noen korte forklaringer hentet fra Høgås sin egen masteroppgave «*Forslag til ny utlendingslov: Bakgrunn, prosess og utsettelse av endelig resultat*»:

Kildekritikk

Når man skriver en akademisk tekst slik som denne, må man kunne vise til teori. Da er det viktig å være kritisk til sine valg av kilder. Kildekritisk vurdering innebærer tekstenes tilgjengelighet, relevans, autensitet og troverdighet.

Relevansvurdering

Arbeidet med å undersøke tekstenes relevans vil styrke tekstenes autensitet og troverdighet. Dokumentene en velger å analysere må vurderes ut i fra sin bakgrunn og kontekst. Ved å se teksten ut i fra sin kontekst kan vi se om den er relevant.

Reliabilitet

Dette er datamaterialets pålitelighet. Jo større samsvar det er mellom forskjellige forskeres samme undersøkelsesområde, jo mer pålitelig blir dokumentet.

Validiteten

Dette defineres som datamaterialets gyldighet og relevans for de problemstillingene som belyses. Dersom datamaterialet er lite treffende i forhold til problemstillingen blir validiteten lav.

3.2.3 Dokumentene valgt

Når det gjelder valg av dokumenter jeg skulle se nærmere på har jeg forholdt meg til primærkilder. Disse primærkildene er offentlige dokumenter og hovedkildene består av *Temahefte om menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen* (Kunnskapsdepartementet, 2006), *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring 2008-2010* (Kunnskapsdepartementet, 2008a) og *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

- *Temaheftet om menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen* (2006) handler opp igjennom hele teksten om nettopp dette, å rekruttere og beholde mennene. Jeg legger spesielt vekt på hvorfor forfatteren mener at menn ikke er i barnehagen, og hvilke virkemidler og tiltak som hun mener at bør gjøres for at menn skal søke på barnehagelærerutdanningen.

-
- *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring 2008-2010* (2008a) tar opp veldig mange ting. Jeg velger å undersøke hva de skriver om menn som rollemodeller, kjønnsrollemønstre og deres virkemidler for å få inn flere menn i barnehagen.
 - *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* (2014) handler ikke spesifikt om barnehagen, men jeg har valgt å ta det med fordi det er et nyere dokument som omhandler likestilling og inneholder noen barnehage-relevante sider. Den inneholder ni mål for likestilling mellom kjønnene, og en rekke tiltak og virkemidler. I denne teksten tar vi utgangspunkt i de to første målene i utforskningen; Mål 1: «Om muskler og miniskjørt – motvirke kjønnsstereotyper» og mål 2: «Likestilling for framtiden – øke bevisstheten om likestilling i barnehage og utdanning». Jeg velger også å ta med 3 tiltak; tiltak nr. 4: *Norsk ministerråd*, nr. 15: *kompetanseheving i barnehagene* og nr. 16: *likestillingsteam i alle fylkene*.

3.2.4 Diskursanalyse

Identiteter er ofte inndelt i dikotomier, som mann-kvinne. Diskursanalysen tar avstand fra 'faktiske' og 'enhetlige' identiteter og sannheter og en diskursanalyse, slik jeg bruker den i denne teksten, vil derfor prøve å kartlegge hvilke kategorier som er forutsetninger for vår oppfattelse av sosialt kjønn og sosiale praksiser (Askland & Rossholt, 2009).

Hvordan gjøre en diskursanalyse

Askland og Rossholt (2009) forteller oss at vi kan begynne med å identifisere hvordan vi kategoriserer mennesker, inkludert oss selv. At disse kategoriene blir formet og formidlet gjennom språket. De har skrevet en liste på hvordan en kan gjøre en diskursanalyse, eksemplene under er mine egne slik jeg har forstått og bruker diskursanalysen:

1. Hvordan de ulike sosiale praksisene skaper mening for oss, er nær knyttet til hvilke kategorier vi bruker.

For eksempel. 'Menn', 'maskuline verdier', 'trives best i naturen'.

2. Hvorfor noen kategorier og sosiale praksiser passer bedre sammen enn andre kategorier og sosiale praksiser, handler mye om de følelsesmessige meningssammenhenger vi inngår i som mennesker.

For eksempel at 'en mann vil trives bedre enn kvinner ute i naturen' er en maskulin diskurs mange legger menn og kvinner.

3. Den institusjonelle basisen for diskursen identifiseres

Diskursen er normalisert og ingen stiller spørsmål ved den. Menn liker å være ute mer enn kvinner.

4. Til slutt evalueres den sosiale maktrelasjonen og effekten av ulike diskurser

Diskursene vi legger i barnehagen og samfunnet for øvrig om menn kan bli reproduserende og stereotypisk, dermed lite hensiktsmessig når det kommer til likestilling i barnehagen.

4. Utforsking og analyse

I dette kapittelet tar jeg for meg utvalgte deler i de forskjellige dokumentene og redegjør hva de forteller om likestilling og kjønn. Jeg bruker diskursanalyse og sosial konstruksjonisme til å belyse dokumentenes fremstilling av menn og kvinner som noe kategorisert. Jeg bruker kritisk refleksjon opp igjennom hele teksten, samt stiller utfordrende spørsmål til leseren underveis.

4.1 Likestilling, kjønnsrollemønstre og kjønnsforskjeller

«Likestilling handler om at alle ressurser må tas i bruk uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, alder eller seksuell orientering» (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014, s. 10). Å arbeide for å fremme likestilling er en lovpålagt oppgave for barnehagene, og derfor ikke noe vi kan velge bort (Kunnskapsdepartementet, 2008a). Vi bes om å se på ‘arbeidet med likestilling i barnehagens praksis’ og ‘arbeidet for flere mannlige ansatte’ i sammenheng (Kunnskapsdepartementet, 2008b). Det påpekes at det er i småbarnsalderen at kjønnsrollemønsteret legges og barnehagen har mulighet til å forberede barna på å møte og skape et mer likestilt samfunn ved å ha mannlige representative i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2008b).

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014) mener at en økning av andelen menn til barnehagen har flere positive aspekter: Det vil fremme kontakten mellom barn og menn, gi større mangfold blant de ansatte, motvirke et kjønnsdelt arbeidsmarked og bidra til å endre kjønnsstereotype forventninger om at kvinner er best egnet som omsorgspersoner for barn. Jeg vil påstå at disse ‘aspektene’ forutsetter at menn og kvinner i barnehagen har de samme arbeidsoppgavene. En ‘kjønnet arbeidsdeling’ der menn ikke utfører for eksempel bleieskift, er ikke ønskelig fordi det vil ekskludere menn fra en viktig del av jobben med små barn. Samtidig som det vil vise barn gjennom handlinger forskjellen mellom det å være mann/gutt og det å være kvinne/jente.

Og disse ‘kjønnsstereotype forventningene’ står tross alt i samsvar med det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. I alle år så har kvinner blitt sett på som de bedre egnet omsorgspersonene i samfunnet. Det er kvinner som har et arbeidsliv som må passe inn i familielivet, menn har familieliv som må justeres inn i arbeidslivet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

Vi ser konsekvensene av nåtidens kjønnsrollemønstre på skolen, med tydelige kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter i både prestasjoner og adferd (Kunnskapsdepartementet, 2008a). Dette mønsteret videreføres i arbeidslivet, som et kjønnsdelt arbeidsmarked med lavere lønn og status i kvinnedominerte yrker enn i mannsdominerte poengteres det videre. *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* (2014) forteller om at målet med å utjevne forskjellene i menn og kvinners utdanningsvalg er viktig for å oppnå økonomisk likestilling. Arbeidskraftsbehovene er store, og vil øke i fremtiden, særlig innenfor de kvinnedominerte yrkene knyttet til helse og omsorg og det er derfor det er spesielt viktig å øke rekrutteringen av menn til disse yrkene (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

Et argument *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring 2008-2010* (2008a) bruker for at det er viktig å få flere menn i barnehagene derimot, er at barna trenger mannlige rollemodeller. At barna må få se og oppleve at også en mann kan være en omsorgsperson, og at kjønn i seg selv ikke har noen betydning for hvordan en gutt eller ei jente kan forme sine forbilder. Det påstås videre at menn og kvinner er forskjellige og at de kan utfylle hverandre, og hevder at den oppfatningen deles av barnehagepersonalet. At menn kan bringe inn andre aktiviteter og væremåter enn kvinner kan, og at det er positivt med mer maskuline verdier i barnehagen. Barna setter pris på det, og særlig gutter har behov for en voksen mann som forbilde, står det videre (Kunnskapsdepartementet, 2008a).

Jeg tenker her at det blir litt selvmotsigende. Hvis ikke kjønn skal ha noen betydning for hvordan barna former sine forbilder er det vel ikke et godt argument at barna *trenger* 'mannlige' rollemodeller, og i hvert fall ikke hvis mennene er der spesielt fordi guttene i barnehagen har et større behov for den slags rollemodell enn jentene. Dette blir et typisk eksempel på et syn hvor en mener at biologi bestemmer hvilken voksen et barn trenger ut ifra barnets eget biologiske kjønn. Ikke hvordan kvalitet, tillit, personlige preferanser og trygghet har mest sannsynlig større betydning for barn. Også lurer jeg på hva 'maskuline verdier' egentlig betyr? Står det i motsetning til 'feminine verdier', og i så fall hva er det?

Handlingsplanen fortsetter med at det vil på lengre sikt bli vanskelig å endre de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene uten at menn er representert i barnehagen som omsorgspersoner (Kunnskapsdepartementet, 2008a). At barnehagen trenger ulike typer *menn* [egen kursivering], og dermed har kvinnelige og mannlige ansatte et felles ansvar for å legge til rette for likestilling i barnehagens pedagogikk og praksis (Kunnskapsdepartementet, 2008a).

4.2 Hvorfor søker ikke menn inn i barnehagen?

4.2.1 Lønn og status. En mannsrett?

En av tre vil skifte yrke og det er en økende barnehagelærermangel i Norge. *Sluttrapport for Handlingsplan for likestilling i barnehagene 2004-2007* (2008) viser til tre årsaker som skiller seg ut spesielt for å bli i barnehageyrket: Høyere lønn, flere pedagoger og mindre barnegrupper.

Utdanningsforbundet mener at høyere lønn vil gjøre det lettere å rekruttere menn til å velge barnehagelærerutdanning. Dette begrunnes med at lønn og anerkjennelse er minst like viktig for menn som for kvinner. REFORM (2009) går så langt til å påstå at lønn er viktigere for menn enn for kvinner når det kommer til yrkesvalg i heftet deres *Veileder for kvotering av menn til jobb i barnehager* (2009).

Handlingsplanen fra 2008 sier at det kan bli lettere for menn å stå fram med valget om å bli barnehagelærer om de ikke må forsvare yrkesvalget med lav lønn og status. Videre hevdes det i handlingsplanen at lønnsbevissthet ikke trenger å stå i motsetning til likestillingsbevissthet eller pedagogisk engasjement. Utdanningsforbundet vil se på 'handlingsplanen for likestilling i barnehagen' i forhold til 'hvordan endre kjønnsdelte utdanningsvalg?' (Kunnskapsdepartementet, 2008a).

Mangel på likelønn er et av de største likestillingsproblemene i Norge. Utdanningsforbundet ønsker da å bryte opp det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og heve statusen til barnehagen, og mener at det da er viktig å fremstille hvor viktig det er at begge kjønn deltar aktivt i arbeidet med barn og unges oppvekst. (Kunnskapsdepartementet, 2008b)

Dette kan tolkes som at det tidligere, når det samfunnsmessig var kun sosialt akseptert at kvinner jobbet i barnehagen, ikke var noe behov for å verken heve lønnen eller statusen til barnehageyrket. Det kan også tolkes som at kvinner ikke trenger å forsvare dette yrkesvalget, noe som kvinner i praksis faktisk gjør. Det er ikke slik at statusen til et yrke er bedre om du er en kvinne som jobber der, heller tvert imot. Jeg vil påstå at det er derfor typiske kvinne-dominerte arbeidsplasser generelt har lavest status og lavest lønn. Og hvis det er slik at lønnen skulle heves, er dette kun fordi vi vil at menn skal søke og bli værende i barnehagesektoren? Hva er det med menn som gjør at 'lønn' og 'status' blir tatt opp? Det står også at 'det ikke trenger å stå i motsetning til likestillingsbevissthet', men da burde vel strengt tatt lønns- og statusspørsmålet blitt tatt opp før en begynte å snakke om rekruttering av menn i omsorgsykker.

4.2.2 Det nye undertrykte og begrensede kjønn

Jeg syntes det er interessant å lese hvordan Pia Friis skriver om hvorfor menn ikke vil i barnehage, og hvordan menn skrives frem generelt i «temaheftet menn i barnehagen». Friis hevder i temaheftet (2006) at etter likestilling ble satt på dagsorden på 70 tallet har kvinner fått utvidet sine grenser på hva det vil si å være kvinne, men at det samme ikke gjelder for menn. Hun påstår at det er helt uproblematisk å være kvinne i yrker som tidligere var forbeholdt menn. At når en kvinne utdanner seg til noe utenfor kjønnsstereotype utdanningsvalg får hun anerkjennelse for det valget. Dette mener hun at ikke gjelder menn, de har ikke samme fremgang. Dette synet deler *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* (2014) hvor de skriver i 1. målsetting om å motvirke kjønnsroller, at handlingsrommet til jenters valg av studieretning har økt de siste 30-40 årene, mens at gutters muligheter til å velge på tvers av forventninger, som for eksempel barnehage, har i mindre grad endret seg.

Jeg kan være enig i at jenters valgmuligheter har økt, men at det er helt uproblematisk og *anerkjennende* for en kvinne til å søke seg inn på utdanninger som tidligere var forbeholdt menn, stiller jeg meg svært kritisk til. Det er et ordtak i USA som lyder 'when you are accustomed to privilege, equality feels like oppression'. Dette kan også gjelde menn i barnehagen, eller generelt menns valg av studieretning. Totalt har menn mer makt og høyere posisjoner i samfunnet. Jeg vil påstå at det er naturlig å da føle seg undertrykt når de kommer til et kvinnedominert yrke, og dermed også på samme sosiale plan som kvinner. Hvis vi ser på helsesektoren så kan vi bruke leger og sykepleiere som eksempler. Legeyrket er fremdeles (selv om fler og fler kvinner utdanner seg til det) et mannsdominert yrke. Det har høy status og det er godt betalt. Sykepleiere er et historisk sett et yrke som tradisjonelt kvinner velger. Det er også et typisk yrke som har lavere status og er dårligere betalt. Spørsmålet mitt er derfor om det er slik at menn ikke velger yrke utenfor det tradisjonelle kjønnsstereotypiske fordi de ikke vil 'synke ned til vårt klassenivå', eller om det er fordi samfunnet har andre forventninger til den 'stolte, sterke mannen'? Eller om det i det hele tatt er noen motsetninger til de to? Oppfostrer vi gutter til å føle seg mer respektert og å ha høyere tanker om seg selv i forhold til jenter i samme alder? Og er dette synet ikke bare noe vi starter med allerede i barnehagealder, men noe som fortsetter igjennom hele oppveksten på et samfunnsplan? Er det derfor det er så tydelige forskjeller mellom jenters og gutters valg av studieretning? Det vil være forskjellige svar etter hvem du spør. En sosial konstruksjonist

ville mest sannsynlig svart ja, at vi konstruerer hvordan gutter er som barn og hvordan de senere blir til menn. At vi gjør dette i fellesskap som samfunnsmedlemmer.

4.2.3 Stubber vs. sofaputer

I temaheftet (2006) står det at naturbarnehager har for lengst nådd målsettingen om 20% menn. Menn forteller at naturbarnehager gir et mer 'maskulint alibi' i en ellers 'feminisert sektor' (Kunnskapsdepartementet, 2006). Og at ute i naturen får menn utøvd sitt yrke på egne [egen kursivering] premisser og at det blir for trangt inne i en vanlig [egen kursivering] barnehage. Barnehagens innhold skal ifølge *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* (2011) være omsorg og oppdragelse, sosial og språklig kompetanse, lek og læring, de syv fagområder, og en kulturarena. Dette innholdet skal speiles i lokalene, i innredningen og interiøret (Kunnskapsdepartementet, 2011). Da spør Friis; Har da denne hjemmekoselige atmosfæren som vi ofte ser i den gjennomsnittlige barnehagen egentlig noe med profesjonell barnehagedrift å gjøre? Og, hvordan vil menn trives i å arbeide i et lokale som minner om et hjem? For ifølge henne så er det få menn som liker å assosieres med hjemmets atmosfære på jobb, i motsetning til kvinner, og enda mindre med en 'husmorkultur' som er termen hun bruker for å beskrive den konvensjonelle barnehagekulturen.

Dette kan forstås som at naturen er et mer mannlige sted, mens 'vanlige' barnehager er et mer kvinnelig sted. At hvor vi befinner oss rent geografisk og trives er biologisk bestemt og begrunnet. 'Husmorkultur' som er et ord Friis bruker i sin beskrivelse av en type kvinnekultur vi har i barnehagen, signaliserer ikke bare en ikke-inkluderende kultur, men den fremstilles også som en negativ en som sådan.

4.2.4 Det er ensomt å være mann i et hav av kvinner

Menn er på landsbasis en minoritet i barnehagen. Dette er ifølge temaheftet enda en årsak til at ikke menn søker seg inn på yrket, fordi å være i minoritet byr på vanskeligheter. Følgende utdrag er hentet fra samme temahefte:

En pedagogisk leder i Bjerkealleen barnehage forteller hvordan det var å være student i sin første praksisperiode: Han begynte å ri rundt med barna på ryggen, men la merke til at her var det ingen andre som gjorde dette. Det kvinnelige personalet så på ham med et misbilligende blick og kom med en syrlig kommentar om at han ikke kom til å holde lenge i denne bransjen. Han hadde ingen mannlige rollemodeller for hvordan han kunne utføre jobben. Han måtte enten fortsette å gjøre det han hadde lyst til og det som barna ba ham om,

eller han måtte tilpasse seg og jobbe slik kvinnene gjorde. En mannlig øvingslærer kunne gitt studenten trygghet og aksept på at det er andre måter å vise omsorg på, andre måter å lede en avdeling på, andre gjøremål og aktiviteter som også kan være godt pedagogisk arbeid. Men det var ingen mannlig øvingslærer i den barnehagen (2006, s. 20).

Dette eksemplet vil kunne treffe mange kvinner personlig, blant annet meg selv, fordi dette tar utgangspunkt i at kun en mann ville vært en god nok øvingslærer/praksislærer for denne studenten. Og at kun en mann hadde visst at det finnes andre måter å vise omsorg på, gjennom blant annet å være leken med barna. Hvorfor antas det at kun en mann ville sagt imot og stilt spørsmålsteget ved den rådende omsorgskulturen? Dette er ikke noe som kjennetegner alle barnehager derfor bør ikke dette være noe som beskrives som kjennetegn ved en kvinnekultur.

4.2.5 Ufrivillig tildeling av rolle

Menn i barnehagen kan også oppleve at de blir oversynlig eller stigmatiserte (Kunnskapsdepartementet, 2006). Det betyr at en ser på de ytre kjennetegnene ved mannen i stedet for å se på han som person og med de kvalifikasjonene han faktisk har. At man forventer et sett med interesser, ferdigheter eller egenskaper kun fordi de er menn. Det kan være at han skal være vaktmester og en som skal ordne de praktiske og tekniske oppgavene i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2006). Eller det kan forventes at han skal leke viltre, grovmotoriske leker med barna fra han kommer til barnehagen til han går, mens damene på avdelingen rydder og ordner eller sitter stille og perler. Disse forventningene kan forståelig nok være ubehagelig å bli møtt med om man interesserer seg for det eller ei. Det er kvalifikasjoner du forventes å ha kun på grunn av det biologiske kjønn du har. Mange menn oppfatter også å bli møtt med litt for mye entusiasme og glede fra det kvinnelige personalet. Det er eksempler fra menn som forteller om at de 'slipper' å gjøre mye av arbeidet i barnehagen så lenge de gjør morsomme aktiviteter med barna (Kunnskapsdepartementet, 2006). Eller at de blir konstant flørtet med og blir en slags maskot for kvinnene, med privilegier de ellers ikke ville hatt (Kunnskapsdepartementet, 2006). Å være oversynlig, bli stigmatisert og å bli flørtet med på jobb er gjerne negative jobberfaringer som vi forbinder med at kvinner opplever. Dette er ikke et problem spesielt for *menn* i barnehagen, dette er et samfunnsproblem og et veldig reelt tråkk på likestilling.

4.2.6 Kvinner med kvalitativ og normativ makt er skremmende

Den siste grunnen som tas opp i temaheftet er hvordan menn har lyst til å gjøre andre ting enn det kvinner i barnehagen har lyst til, men blir stoppet (Kunnskapsdepartementet, 2006). At aktivitetene menn opplever som de spesielt har å bidra med ikke blir akseptert av det 'øvrige personalet' og at det er en jobb som gjenstår å integrere aktiviteter fra menns liv i barnehagene. Eksemplene hun kommer med er å montere en elektrisk bilbane, skifte hjul på en bil, sykle tandemsykkel ute, lage kappløp eller leke krig. Tidligere så beskriver Friis om at menn blir stigmatisert i barnehagen, og forventes å opprettholde en slags rolle han ikke identifiserer seg med. Denne siste grunnen hun mener til hvorfor ikke menn vil jobbe i barnehagen er en tydelig måte å stigmatisere menn på. Beskrivelsen hun bruker om menn i barnehagen her, er beskrivelsen av den stereotype maskuline, heterofile mannen!

4.3 Tiltak og virkemidler – hvorfor er det?

Vi skiller mellom to former for likestilling: formell og reell. Formell likestilling går ut på at alle mennesker skal ha like muligheter til å delta på alle samfunnsområder uansett hvilket biologiske kjønn du har (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014). Disse formelle rettighetene har vi i Norge, ved hjelp av nødvendige lovverk og tiltak som åpner for særbehandling når en i virkeligheten stiller dårligere til på grunn av ens kjønn (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014). Dette er likevel ikke nok til å oppnå reell likestilling som handler om lik fordeling av deltakelse, goder, makt og ansvar (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

Når det er sagt har *Handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnskole* (2008) og *Temahefte for menn i barnehagen* (2006) laget hver sin liste over tiltak og virkemidler for å få flere menn inn i barnehagen. Også *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* har en rekke tiltak og virkemidler. Jeg har valgt ut tre som er relevante i denne settingen.

4.3.1 Handlingsplan for likestilling i barnehagen og grunnskoleopplæringen (2008):

1. Å markedsføre barnehagen og bruke media aktivt
2. Å fokusere på barnehagens fortrinn og satsingsområder på en måte som er attraktive for menn.
3. Mange mannlige ansatte gjør det lettere å rekruttere nye
4. Å utforme stillingsannonser som appellerer til menn
5. Å bruke forskriften om særbehandling av menn ved stillingsutlysning og ansettelse
6. Å støtte videre- og etterutdanning for mannlige tilsatte
7. Å be om mannlige studenter i praksis å rekruttere gutter som har arbeidspraksis på ungdomsskolen
8. Å etterspørre mannlige lærlinger som skal bli barne- og ungdomsarbeidere
9. Å samarbeide med MIB-nettverk og høyskolene
10. Å sette temaet på dagsordenen i kommunen

4.3.2 Temahefte om menn i barnehagen (2006):

1. Bruke forskrift om særbehandling av menn
2. Oppfordre flere menn til å søke samme barnehage
3. Sette flere menn på samme avdeling
4. Førskolelærerutdanningen setter mannlige studenter i samme klasse
5. Høyskolene skaffer mannlige øvingslærere til mannlige studenter
6. Kvotere inn mannlige søkere til førskolelærerutdanningen
7. Kjønn og genusperspektivet gjennomsyrrer hele utdanningen
8. Barnehagene ber om å få gutter når ungdomsskoleelever skal utplasseres
9. Mannlig barnehagepersonale på Yrkes- og Utdanningsmesser
10. Ved bruk av vikarbyråer be om mannlige vikarer
11. Se på egen kultur i barnehagen
12. Alle mannlige søkere innkalles til intervju
13. Våge å ansette utradisjonelt
14. Personalet kan begynne å reflektere rundt egne holdninger til menn i yrket
15. Barnehager med mannlige ansatte må være synlige i nærmiljøet

-
16. Barnehagedrivere og eiere må ha minst 20% mannlige ansatte som et kvalitetsmål i sine barnehager

4.3.3 Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling (2014)

4. Nordisk ministerråd: I 2012 har Norge formannskapet i Nordisk ministerråd, hvor likestillingsarbeid vil få en sentral plass. Viktige forslag til tiltak som vurderes er utredning om nordisk likestillingspolitikk rettet mot menn, workshoper om rekruttering av menn til omsorgsyrker, barnebokantologi og et ekspertmøte om kjønnsbalanse i bedriftsstyrer. (BLD) (2014, s. 13).

15. Kompetanseheving i barnehagene: Utarbeide og gjennomføre tiltak for å heve kompetansen hos ansatte om praktisk likestillingsarbeid i norske barnehager, slik at arbeidet i barnehagene gjenspeiler rammeplanens verdigrunnlag. (KD) (2014, s. 22).

16. Likestillingsteam i alle fylkene: Det skal opprettes likestillingsteam som skal arbeide for å rekruttere og beholde menn i barnehagene. På bakgrunn av erfaringer og lokale behov skal det også legges til rette for kompetansetiltak, lokalt utviklingsarbeid og erfaringsspredning for å fremme likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen. (KD) (2014, s. 22)

Menn har fortrinnsrett når de søker på jobb i barnehagen, med støtte fra rundskriv Q-07/98 som er særbehandling av menn i omsorgs- og undervisningsyrker, noe listene refererer til og oppfordrer barnehager å bruke. Det vil si at en mann skal kunne få jobben i barnehagen han søker på selv om kvinnen han konkurrerer mot er like mye eller mer kvalifisert, bare han er kvalifisert 'nok' (Utdanningsforbundet, 2013). Dette kalles for moderat kvotering. I likestillingsloven § 3a står det skrevet at det er tillatt med moderat kvotering og annen positiv særbehandling av det ene kjønn. At særbehandlingens mål er å fremme likestilling, og så lenge det ikke er uforholdsmessig inngripende overfor dem som stilles dårligere som følge av særbehandlingen, regnes det ikke som diskriminering (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

Når jeg leser alle disse handlingsalternativene, virkemidlene og lovene som kvinne selv, er det mulig å tenke at 'selv i et kvinnedominert yrke er jeg fortsatt en annenrangs søker ift mannen'. «Menn i barnehagen» blir ofte sammenlignet med kvoteringsbestemmelsen for kjønns sammensetningen i offentlig oppnevnte styrer, råd og utvalg som sier at det skal være minst 40 prosent av begge kjønn. Den fungerer, blant annet fordi det er lovfestet hvordan den skal følges opp (Angell, 1998). Forskjellen er likevel ganske tydelig: det må en lov til å få inn kvinner i mannsdominerte arbeidsplasser, uten en slik lov har vi minimalt med sjanse. Ved *like kvalifikasjoner og erfaringer*, er det menn som når til topps. Selv om kvinner har den rette utdanningen, ikke har små barn og står på i yrkeslivet - så har de ikke lederstillinger i samme grad som menn (Angell, 1998). I motsetning til at vi lager handlingsplaner for at menn skal komme inn i et kvinnedominert yrke, fordi da blir kvaliteten i barnehagen mye bedre?

Det er stor mangel på pedagoger som det er. Burde vi ikke da hylle kvinner som også tar denne utdannelsen og blir i barnehagesektoren? Og istedenfor å sammenligne med at flere kvinner tar typiske mannsdominerte utdanninger, så kan det vel heller ses opp mot at det er flere kvinner enn menn som tar høyere utdanning generelt. I de siste tiårene har det vært en utdanningseksplasjon blant kvinner. Unge kvinner har like god, eller bedre, utdanning enn de jevnaldrende mennene. Likevel oppleves det av mange at de får lite igjen for det karrieremessig og lønnsmessig (Angell, 1998). Det er ikke slik vi vil ha det i dagens samfunn. I hvert fall ikke jeg som kommende kvinnelig, ferdigutdannet barnehagelærer.

5. Avslutning

Som en avslutning, etter at jeg har lest mine egne tanker rundt tema og om fremstillingen av menn, føler jeg at det er viktig å poengtere at jeg ikke er imot menn i omsorgsykker. Jeg er derimot svært uenig i begrunnelsene mange har til hvorfor og hvordan de burde få innpass. Menn er ikke viktige fordi de er menn, menn er viktige fordi de er like forskjellige, like flinke og like omsorgsfulle som kvinner. Det er en hardbarka norm i samfunnet som distanserer de to kjønnene. Vi fokuserer så mye på ulikhetene mellom oss at vi skaper forskjeller som i utgangspunktet ikke er der. I hvert fall ikke på det individuelle plan. Snille, omsorgsfulle, reflekterte, lekne, trygge voksne *mennesker* er viktige i barnehagen. Kjønn burde ikke ha en spesiell eller avgjørende betydning.

Det blir på flere måter lagt frem til at kvinner har en slags normativ, i tillegg til en kvantitativ makt i barnehagen. Og at mange ubevisst eller ikke, nekter å gi den fra seg og derfor ikke ønsker menn som barnehagelærere. Jeg lurer da på om det er så rart og selvisk å tenke slik? Menn blir beskrevet (uten direkte sitat) som svaret på å heve status, likestilling og kvalitet i barnehagen. Er det så utenkelig og forkastelig at kvinner ønsker å beholde synet av at de er bedre egnet til en profesjon for en gangs skyld? Uansett hvor lav status yrket har er det et yrke kvinner over lenger tid har kunne kalt for sitt eget. Dette blir selvfølgelig satt helt på spissen.

Svaret på likestillingsutfordringene er ikke å sette inn flere menn i en barnehage kun fordi de er menn. Likestilling er heller ikke å nekte menn arbeidsplass på med begrunnelsen av at de er menn heller. Vi trenger selvobserverende, reflekterte mennesker i samfunnet, til å se på seg selv og hvilke verdier en selv har om vi skal klare å oppnå et likestilt samfunn. Vi som voksne i samhandling med barn har en gylden mulighet til å starte likestillingsarbeid med de aller minste. Til å starte et nytt, bedre og mer likestilt fremtidig samfunn.

Helt til slutt ønsker jeg å nevne at mansrollen allerede er i endring. Menn bruker lenger tid med barna sine og gjør mer husarbeid. Det er viktig å ikke nøye seg med disse bitte små fremskrittene, men det er også viktig at vi ser og anerkjenner de for hva de er, nemlig fremskritt.

Dette er tanker jeg sitter igjen med etter å ha undersøkt temaet mitt.

Velkommen til barnehageyrket, *mennesker*.

Litteraturliste

- Angell, E. (1998). *Kvinner, ledelse og politikk*. Lokalisert på https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kvinner,_ledelse_og_politikk/id262292/
- Askland, L. & Rossholt, N (2009). *Kjønnsdiskurser i barnehagen. Mening, makt og medvirkning*. Bergen: Fagbokforlaget
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014). *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene*. Oslo: Departementet.
- Blikstad, E. (1998). Brobyggerne. I Askland, L. & Sataøen, S. O. (Red.), *Hva skal vi med menn? Om betydningen av menn i pedagogisk arbeid med barn*. (s. 183-187). Oslo: Pedagogisk forum
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge
- Fog, J. (2004). *Med samtalen som utgangspunkt: det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag
- Gergen, K. J. (1985). *The Social Constructionist Movement in Modern Psychology*. American psychologist vol. 40
- Hauge, M. Iren. (2002). *Kropp, klær og seksualitet. Konstruksjoner av kjønn blant jenter i 12-14 årsalderen*. Hovedoppgave i psykologi. Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet.
- Høgås, K. (2007). *Forslag til ny utlendingslov: Bakgrunn, prosess og utsettelse av endelig resultat* (Masteroppgave, Universitetet i Tromsø). Lokalisert på <http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1089/thesis.pdf?sequence=3>
- Jegerstedt, K. (2008). Judith Butler. I Mortensen, E., Egeland, C., Gressgård, R., Holst, C. Jegerstedt, K., Rosland, S., Sampson, K. *Kjønnsteori*. (s.74-85) Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Temahefte om menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen*. Oslo: Akademika

Kunnskapsdepartementet. (2008a). *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring 2008 – 2010*. Oslo: Departementet

Kunnskapsdepartementet (2008b). *Sluttrapport for Handlingsplan for likestilling i barnehagene 2004-2007*. Lokalisert på <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter-og-planer/rapport-likestilling-i-bhg-22-05-08.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2009). *Veileder for kvotering av menn til jobb i barnehager*. Lokalisert på http://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/pedagogikk/kvotering_bhg_veileder.pdf

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Rev. utg.). Oslo: Departementet

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2011). *En bok om oppvekst*. Bergen: Fagbokforlaget

Lynggaard, K. (2012). Dokumentanalyse. I Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Raundalen, M. (1998). Et guttefiendtlig samfunn får samfunnsfiendtlig gutteatferd. I Askland, L. & Sataøen, S. O. (Red.), *Hva skal vi med menn? Om betydningen av menn i pedagogisk arbeid med barn*. (s. 45 – 51). Oslo: Pedagogisk forum

Steinsholt, K. & Øksnes, M. (2003). «Stop making sense!» Perspektiver på barn og barndom. I Sagberg, S. & Steinsholt, K. *Barnet* (s. 19-40) Oslo: Universitetsforlaget

Svaleryd, K (2004). *Likeverd. En tanke- og handlingsbok for likestillingsarbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Utdanningsforbundet (2013). *Ansettelser i barnehagen*. Lokalisert på <https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Fylkeslag/Oslo/Verkt%C3%B8yskassa/Ansettelser%20i%20barnehagen.pdf>

Østerås, B. (2011). Kjønn har betydning: «Jenter kan ikke spille fotball». I Otterstad, A. M. & Rhedding-Jones, J. *Barnehagepedagogiske diskurser*. (s. 145-155). Oslo: Universitetsforlaget.